

Decembar 2015. godine

Politike zapošljavanja u Bosni i Hercegovini¹

Politike zapošljavanja u Bosni i Hercegovini (BiH) često se ocjenjuju kao neefikasne, neadekvatne i neusklađene sa aktuelnim međunarodnim standardima. Neki od ključnih nedostataka postojećih politika i prakse zapošljavanja u BiH su niska kapacitiranost i organizacijska neefikasnost službi za zapošljavanje, niska i loše prioritizirana potrošnja na politike zapošljavanja te nizak kvalitet, opseg i obuhvat mjera za zapošljavanje.

Kadrovska kapacitiranost službi za zapošljavanje u BiH

Prema podacima iz 2012. godine², na jednog službenika zavoda / službe za zapošljavanje (SZZ) koji radi neposredno sa korisnicima, u FBiH dolazi oko 1.363, u RS-u oko 836 i u DB-u oko 830 nezaposlenih osoba³, dok bi ovaj odnos, prema preporuci Međunarodne organizacije rada, trebao biti 1:100⁴. Ovakvo stanje dodatno usložnjava i postojeći model servisiranja zdravstvenog osiguranja kroz zavode za zapošljavanje za nezaposlene osobe, što dodatno opterećuje zaposlenike SZZ-a administrativnim poslovima i umanjuje kvalitet usluga osobama koje aktivno traže posao.

Javna potrošnja na politike zapošljavanja i struktura rashoda

Tokom 2012. godine u BiH je za realizaciju ukupnih aktivnosti zavoda za zapošljavanje utrošeno oko 154.792.916 KM,⁵ što predstavlja 0,59% bruto domaćeg proizvoda (BDP)⁶.

---

¹ Više o politikama zapošljavanja u BiH u perspektivi međunarodnih trendova vidjeti u: Mirna Jusić, Amar Numanović, *Fleksibilan rad u nefleksibilnom okruženju: reforme institucija tržišta rada u Bosni i Hercegovini u komparativnoj perspektivi* (Sarajevo: Centar za društvena istraživanja – Analitika, 2015), str. 70–92.

² U ovom dokumentu koristimo podatke iz 2012. godine iz dva razloga: (a) setovi podataka iz primarnih ili sekundarnih izvora za ovu godinu su posljedni relativno potpuni i dostupni za BiH; (b) zbog međunarodne uporedivosti, obzirom da su podaci međunarodnih institucija kao što su OECD, ILO, EUROSTAT i sl. uglavnom potpuni do 2012. godine.

³ Elmira Pašagić, Siniša Marčić, Adis Arapović, *Efikasnost politika zapošljavanja u Bosni i Hercegovini: prepreke i šanse* (Sarajevo: Centri civilnih inicijativa, 2013), str. 12, 32, 47.

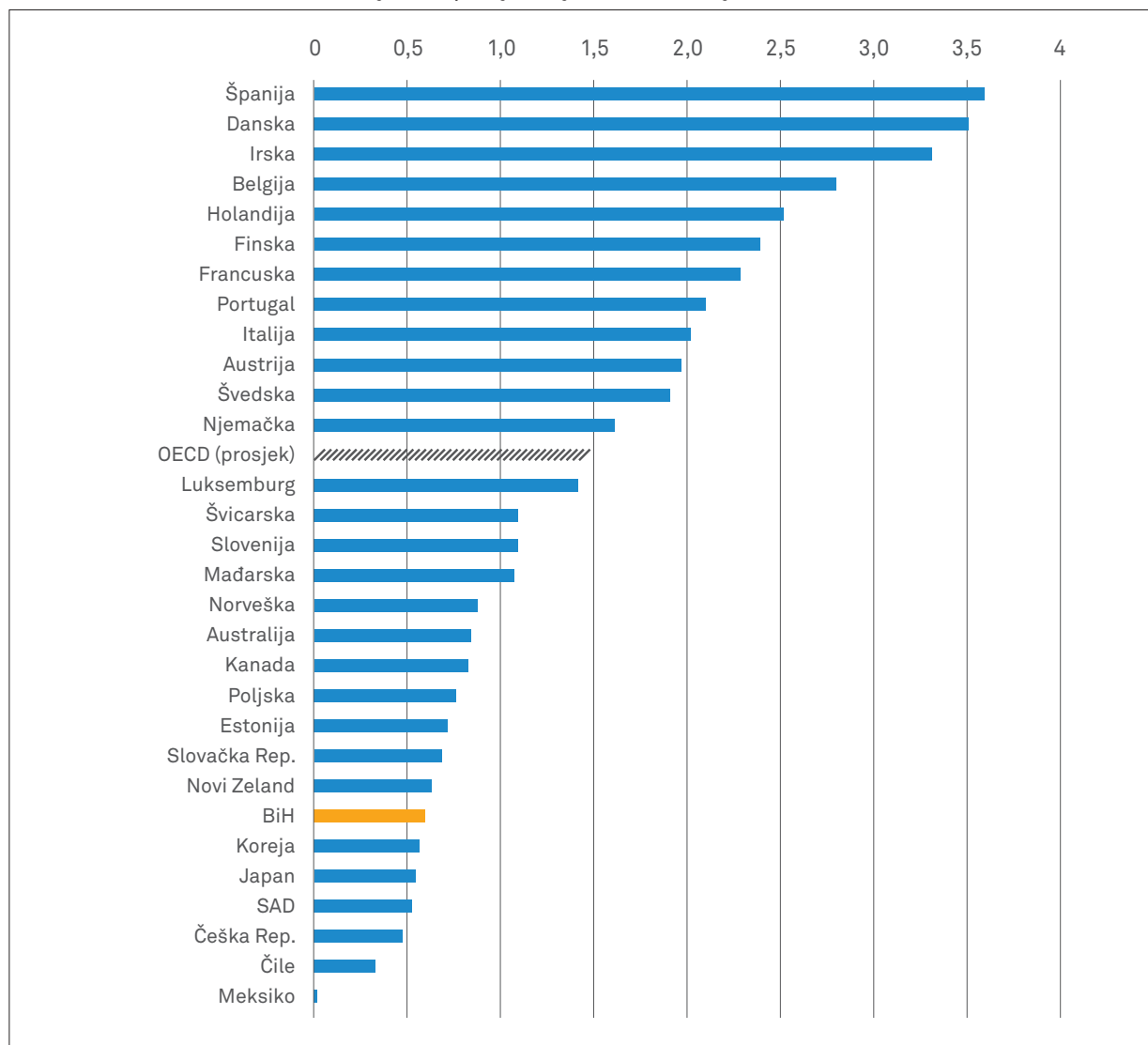
⁴ Vidjeti: Employment and European Social Fund, Working papers on the contributions of Public Employment Services (PES) to combating long-term unemployment and local development (European Commission, 2001), str. 28, kao i Diego F. Angel-Urdinola, Arvo Kuddo, and Amina Semlali, Public employment services in the Middle East and North Africa (The World Bank, 2012), str. 6.

⁵ Okvirni proračun na osnovu podataka iz Elmira Pašagić, Siniša Marčić, Adis Arapović, *Efikasnost politika zapošljavanja u BiH: prepreke i šanse* (Sarajevo: Centri civilnih inicijativa, 2013).

⁶ Nominalni BDP u 2012. godini iznosio je 26,193,000,000 KM. Izvor: Centralna banka BiH, "Glavni ekonomski indikatori", http://statistics.cbbh.ba:4444/Panorama/novaview/SimpleLogin_bs.aspx.

Iste je godine u zemljama OECD-a u oblasti zapošljavanja u prosjeku utrošeno 1,47% BDP-a⁷ (vidjeti grafikon 1).

Grafikon 1. Utrošak na mjere zapošljavanja u BiH i zemljama OECD-a 2012. (% BDP-a)

Izvor: OECD Data⁸

Od ukupno utrošenih 154.792.916 KM na teritoriji cijele BiH u 2012. godini, **20,5% rashoda odnosilo se na administrativne troškove zavoda, 58,4% na pasivne mjere** (novčane naknade za nezaposlenost, zdravstveno osiguranje, dokup staža i sl.), **20,1% na aktivne mjere i 1% na kapitalna ulaganja i druge troškove** (vidjeti tabelu 1).

⁷ OECD Data, "Social protection", <https://data.oecd.org/socialexp/public-spending-on-labour-markets.htm>

⁸ Ibid.

Tabela 1. Struktura rashoda javnih zavoda za zapošljavanje u BiH u 2012. godini⁹

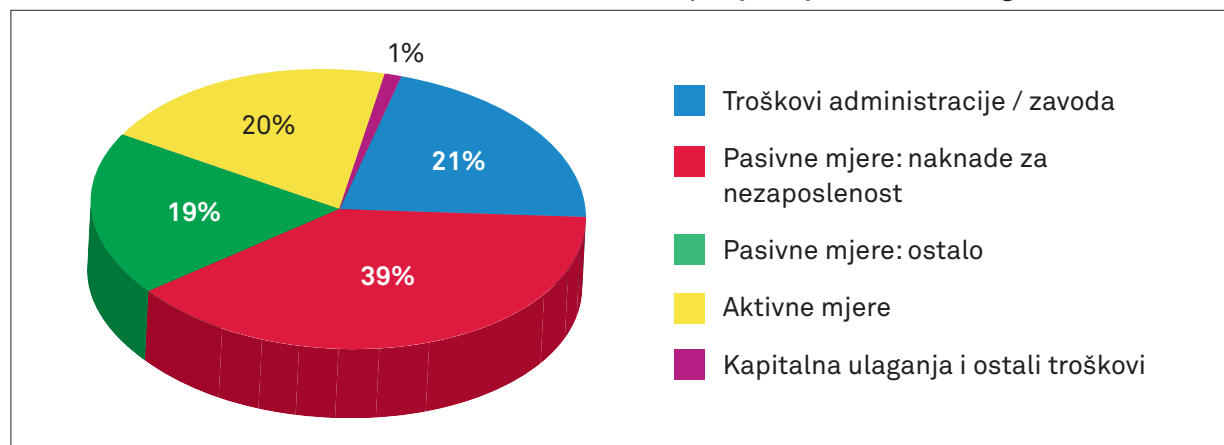
		Ukupni troškovi administracije	Pasivne mjere	Aktivne mjere	Kapitalna ulaganja (i ostali rashodi)	UKUPNO
FBiH	KM	23.452.935	72.641.834	20.734.356	1.391.435	118.220.560
	%	19,84	61,45	17,54	1,17	
RS	KM	7.629.546	16.514.945	6.034.813	213.712	30.393.016
	%	25,10	54,34	19,86	0,70	
DB	KM	624.548	1.160.023	4.374.018	20.751	6.179.340
	%	10,11	18,77	70,79	0,33	
Ukupno u BiH	KM	31.707.029	90.316.802	31.143.187	1.625.898	154.792.916
	%	20,48	58,35	20,12	1,05	

Izvor: Pašagić, Marčić i Arapović, 2013.¹⁰

Pasivne mjere zapošljavanja

Od ukupnih troškova za realizaciju pasivnih mjera, najviše sredstava u 2012. godini odlazilo je na novčane naknade za nezaposlenost. U FBiH je za ovu namjenu utrošeno oko 63% (45.692.247 KM), u RS-u oko 87% (14.299.985 KM) a u BD-u oko 91% (1.054.840 KM) od ukupnih izdataka za pasivne mjere.¹¹ Posmatrano **na planu strukture zbirnih rashoda zavoda za zapošljavanje u BiH, 39,44% (61.047.072 KM) otpada na naknade za nezaposlenost** (vidjeti grafikon 2).

Grafikon 2. Struktura rashoda zavoda za zapošljavanje u BiH u 2012. godini

Izvor: Pašagić, Marčić i Arapović, 2013.¹²

⁹ Posljednji konsolidirani podaci o rashodima javnih zavoda za zapošljavanje u BiH dostupni su za 2012. godinu. Stoga je potrebno uzeti u obzir mogućnost da su se obim utrošenih sredstava za pojedine mjere i/ili rashodovna struktura promijenili u posljednje tri godine.

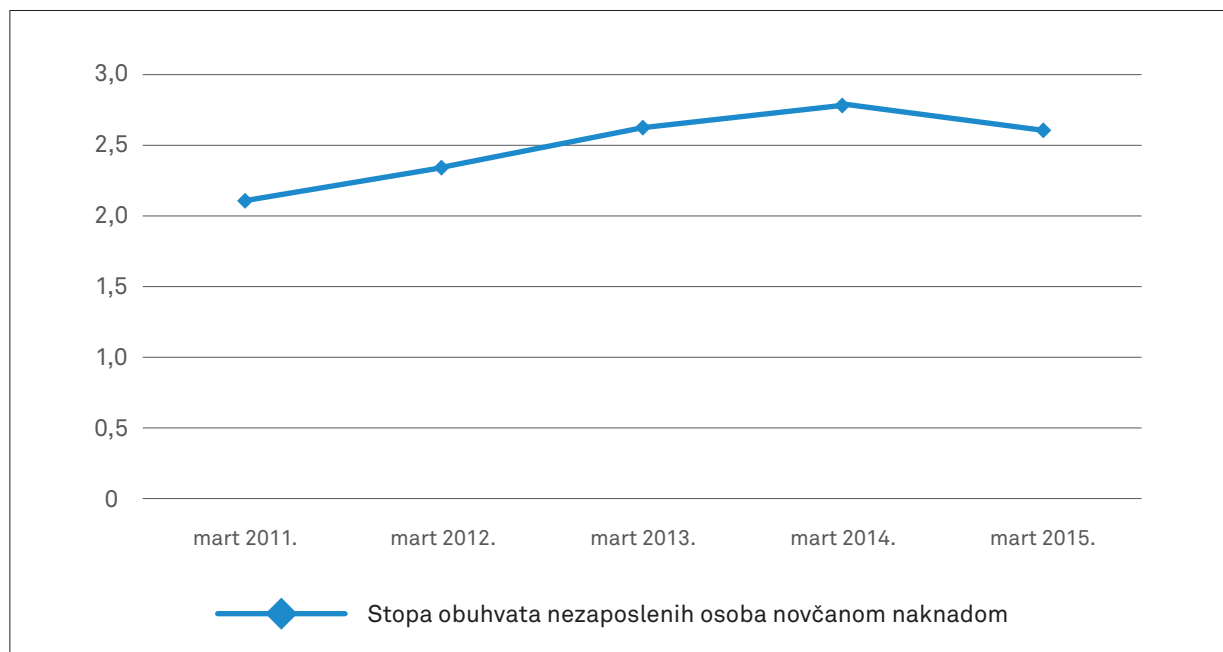
¹⁰ Elmira Pašagić, Siniša Marčić, Adis Arapović, *Efikasnost politika zapošljavanja u Bosni i Hercegovini: prepreke i šanse* (Sarajevo: Centri civilnih inicijativa, 2013)

¹¹ Podaci prema ibid.

¹² Podaci prema ibid.

Iako izdvajanja za novčane naknade za nezaposlenost predstavljaju skoro 40% ukupnih sredstava utrošenih za politike zapošljavanja, **naknade je u martu 2015. godine u BiH primilo tek 2,56% od ukupnog broja prijavljenih nezaposlenih osoba**¹³, što u poređenju sa državama EU, gdje je prosječna stopa tzv. pseudoobuhvata naknadama za nezaposlenost u 2012. iznosila između 45% i 58%¹⁴, predstavlja izrazito nisku stopu obuhvata osoba koje traže posao ovom mjerom (vidjeti grafikon 3).

Grafikon 3. Stopa obuhvata nezaposlenih osoba novčanom naknadom

Izvor: Proračun autora na osnovu podataka Agencije za rad i zapošljavanje BiH¹⁵

Aktivne mjere zapošljavanja

Aktivne mjere zapošljavanja su u BiH razvijene tek u rudimentarnom obliku i najvećim dijelom se odnose na programe sufinansiranja zapošljavanja.

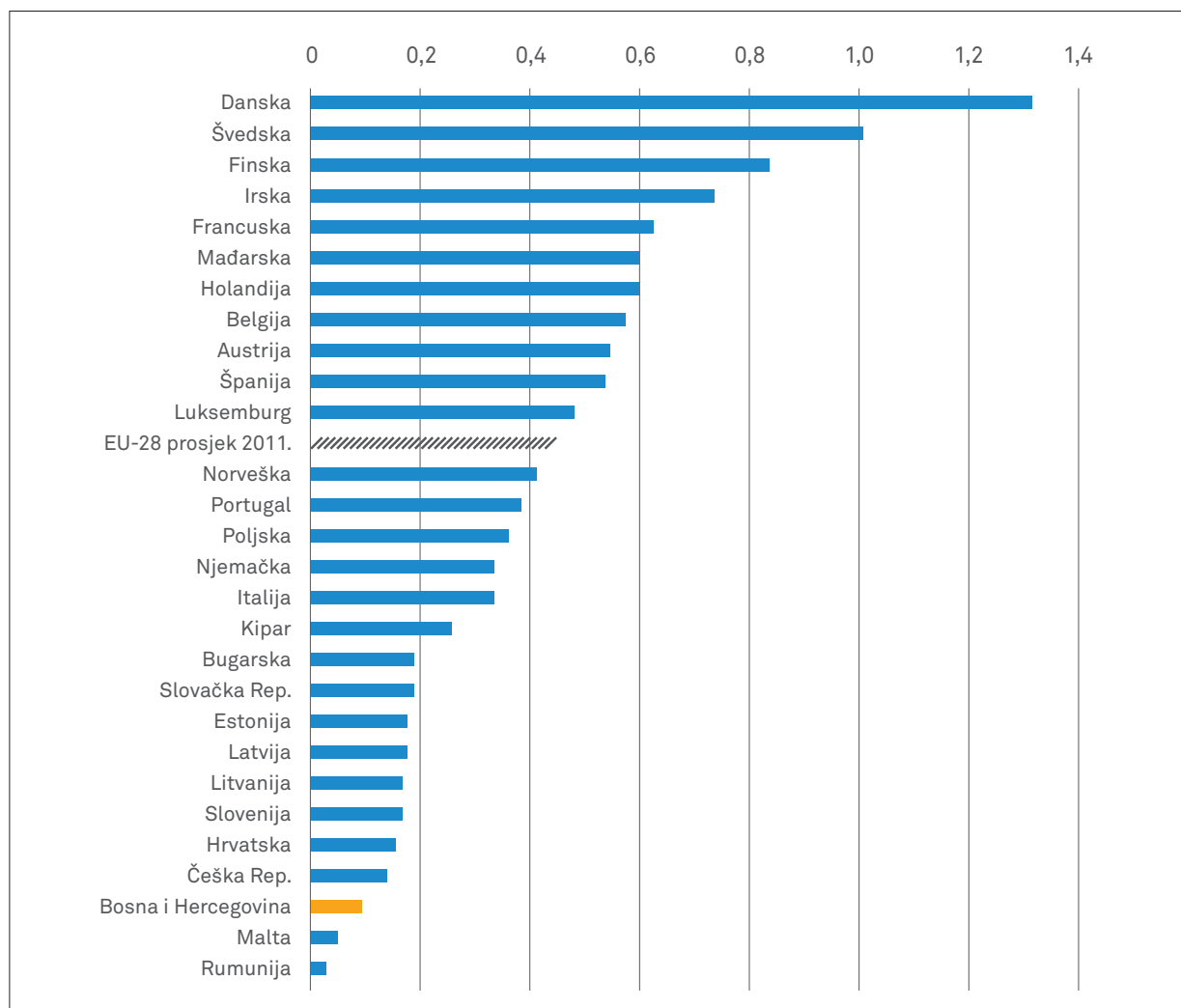
¹³ Korištena stopa obuhvata nezaposlenih lica novčanom naknadom predstavlja naš proračun na osnovu podataka iz: ARZ BiH, *Statistički informator br. 31* (Sarajevo: ARZ BiH, 2014).

¹⁴ Primjera radi, prema procjenama za države EU za 2010. godinu, prosječna stopa tzv. pseudo-obuhvata naknadama za nezaposlenosti (udio nezaposlenih koji primaju naknade na period između 3-12 mjeseci u ukupnom broju nezaposlenih koji imaju 18-59 godina) iznosila je između 45% i 58% (u zavisnosti od trajanja perioda primanja naknada). Iako podaci za BiH nisu u potpunosti usporedivi s obzirom da se nezaposlenost mjeri prema metodologiji MOR-a (populacija starosti 15+ a ne 18-59), stopa obuhvata od oko 2% u martu 2011. godine za BiH u poređenju sa evropskim prosjekom može se smatrati iznimno niskom. "Working age poverty: what policies help people finding a job and getting out of poverty," *Employment and Social Developments in Europe 2013* (Brisel: European Commission, 2014), str. 129.

¹⁵ Statistički informatori ARZ BiH za prve kvartale 2011 - 2015. godine, dostupno na: http://www.arz.gov.ba/publikacije/statisticki_informatori/Archive.aspx?langTag=bs-BA&template_id=152&pageIndex=1

U 2012. je na mjere aktivnih politika zapošljavanja u BiH izdvojeno svega 0,09% BDP-a¹⁶, dok je, poređenja radi, 2011. u zemljama EU28 za aktivne mjere zapošljavanja u prosjeku izdvojeno 0,45% BDP-a¹⁷ (vidjeti grafikon 4).

Grafikon 4. Utrošak na aktivne mjere zapošljavanja u BiH i zemljama EU28 (izuzev Velike Britanije i Grčke, za koje podaci nisu dostupni) 2012. godine u odnosu na BDP zemlje

Izvori: EUROSTAT¹⁸ i Centar javnih službi za zapošljavanje zemalja jugoistočne Europe¹⁹

¹⁶ Centar javnih službi za zapošljavanje zemalja jugoistočne Europe, *Statistički informator br. 4* (Podgorica: Zavod za zapošljavanje Crne Gore, 2013), str. 44.

¹⁷ Eurostat, LMP expenditure: Total LMP measures (categories 2-7), <http://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/labour-market-policy/database>

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Centar javnih službi za zapošljavanje zemalja jugoistočne Europe, *Statistički informator br. 4* (Podgorica: Zavod za zapošljavanje Crne Gore, 2013), str. 44.

Aktivnim mjerama zapošljavanja u 2012. godini bilo je obuhvaćeno 8,5% registriranih nezaposlenih osoba, od čega nešto više od dvije trećine predstavljaju osobe obuhvaćene uslugama karijernog vođenja i savjetovanja. **Svega 2,6% nezaposlenih osoba učestvovalo je u drugim programima aktivnog zapošljavanja**, kao što su programi zapošljavanja, razvoja poduzetništva, edukacije, usavršavanja i sl., što, uz Makedoniju, predstavlja najnižu stopu učešća u zemljama jugoistočne Evrope.²⁰

Zaključak

Imajući u vidu navedene činjenice, moguće je konstatirati da su politike zapošljavanja u BiH nerazvijene i neefikasne – naročito u domenu aktivnih mjera zapošljavanja – te je u okviru aktuelnih reformskih procesa u BiH, definiranih *Reformskom agendom*²¹, potrebno staviti veći naglasak na unapređenje sistema zapošljavanja i socijalne zaštite kako bi se izbjegle potencijalne zamke fleksibilizacije bosanskohercegovačkog tržišta rada nauštrb socijalne sigurnosti radnika i nezaposlenih.

---

²⁰ Centar javnih službi za zapošljavanje zemalja jugoistočne Evrope, *Statistički informator br. 4* (Podgorica: Zavod za zapošljavanje Crne Gore, 2013), str. 44 i Halilbašić et al., *Strategija jačanja funkcije posredovanja u javnim službama za zapošljavanje u FBiH* (Sarajevo: Ekonomski institut, Djikic Consulting Services d.o.o., 2014), str. 38.

²¹ "Reformska agenda za Bosnu i Hercegovinu za period 2015-2018. godina", <http://www.fbihvlada.gov.ba/pdf/Reformska%20agenda%20.pdf>

Ova publikacija je pripremljena u okviru projekta “Reforme van konteksta? Komparativna analiza europskih i bh. tržišta rada”.

2015 © Analitika – Centar za društvena istraživanja, sva prava pridržana.

Stavovi izneseni u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Analitike – Centra za društvena istraživanja i ni u kom slučaju ne predstavljaju stavove Fonda otvoreno društvo Bosne i Hercegovine.

Ova publikacija pripremljena je uz finansijsku podršku Fonda otvoreno društvo Bosne i Hercegovine.

Analitika - Centar za društvena istraživanja je nezavisna, neprofitna, nevladina organizacija, koja se bavi istraživanjem i razvojem javnih politika u širem smislu. Misija Analitike je da na osnovu kvalitetnih istraživanja i odgovarajuće ekspertize ponudi relevantne, inovativne i praktične preporuke usmjerene na promoviranje inkluzivnih i boljih javnih politika, kao i na ukupno unapređenje procesa njihovog donošenja.

Hamdije Kreševljakovića 50, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
info@analitika.ba
www.analitika.ba